

Naslov originala
THE 48 LAWS OF POWER
Robert Greene

Copyright © Robert Greene
Copyright © 2015 ovog izdanja KONTRAST izdavaštvo

Urednik
Vladimir Manigoda

Prevod
Danilo Lučić

Lektura i korektura
Blum

Grafičko oblikovanje
Jelena Lugonja

Štampa
Kontrast štampa

Tiraž
500

Izdavač
Kontrast, Beograd
Klaonička 2, Zemun
imejl: jakkontrast@gmail.com
kontrastizdavastvo.com
facebook.com/KontrastIzdavastvo
www.glif.rs

W 48
ZAKONA
móci

ROBERT
GRIN

KONTRAST
Beograd, 2015.

PREDGOVOR

ONAJ OSEĆAJ da ne možemo da kontrolišemo ljude i događaje najčešće je nesnosan – uvek kada smo bespomoćni, osećamo se jadno. Niko ne želi da ima manje moći, svi teže samo da je imaju još više. Danas, ipak, ne bi trebalo da se na nama vidi da previše žudimo za moći i ne sme da bude previše očigledno da pokušavamo da je steknemo. Uzevši u obzir da pred svetom treba da budemo časni i poštteni, bilo bi poželjno da delamo sofisticiranije – prijateljski a prepedeno, demokratski a dijabolično.

Ta igra konstantne dvoličnosti ponajviše liči na snagu moći sa starih aristokratskih dvorova, gde se uvek pravile spletke. Kroz istoriju, dvorska svita se okupljala oko onog ko je na vlasti – kralja, kraljice, cara, vladara... Dvorani su tu uvek bili u nezavidnom položaju: morali su da služe svom gospodaru, međutim, ukoliko bi mu se previše ulagivali i previše mu laskali, ostali dvorani bi mogli to da primete i okrenu se protiv njih, čime bi bili u direktnoj opasnosti. Zbog toga je njihova borba za naklonost vladara morala da bude uvek suptilna, a čak i oni koji su bili vešti i pažljivi morali su da vode računa o ostalim dvoranima koji su pokušavali spletkama da ih uklone s puta.

A za sve to vreme, dvor je trebalo da bude simbol uglađenosti i civilizovanosti. Nikome se nisu sviđali agresivni i očigledni prevrati i dvorani bi se uvek urotili protiv onoga ko primenjuje silu. Zbog toga su pred sobom uvek imali sledeću nedoumicu: morali su da budu sofisticirani i uglađeni, a u isto vreme su morali da nadmudruju i osujećuju neprijatelje. Uspešan dvoraniin bi s vremenom naučio kako da reaguje indirektno – da u svilenim rukavicama i sa osmehom na licu zabija nož u leđa. Umesto da koristi ucenu i otvorenu izdaju, vešt dvoraniin je znao kako da tajno ostvari svoj plan i dobije šta hoće tako što zavodi, šarmira, obmanjuje i uvek planira nekoliko poteza unapred. Život na dvoru je bio igra bez kraja i podrazumevalo se da se uvek bude budan i taktičan. To je bio civilizovan rat.

Danas imamo prilike da iskusimo identičan paradoks: sve čime se čovek bavi mora da bude prividno civilizovano, pošteno i demokratski. Ali ukoliko se budemo tih pravila držali previše kruto, ako ih budemo razumeli isuviše doslovno, uništiće nas drugi koji su manje naivni od nas, jer, kao što je rekao veliki renesansni diplomata i dvoraniin Nikolo Makijaveli, „čovek koji hoće uvek, u svim prilikama da bude dobar, propašće među ostalima koji nisu dobri”.

Dvor se smatrao vrhuncem prefinjenosti, ali ispod te svetlucave površine ključao je lonac prepun mračnih emocija – pohlepe, zavisti, mržnje, požude. Na isti način svet u kojem danas živimo izgleda kao vrhunac jednakosti i poštenja, a opet ta ista grozna osećanja kipe u nama, kao što je oduvek bilo. Na površini treba da budeš fin, ali ispod površine, osim ako nisi budala, veoma brzo ćeš naučiti kako da budeš promišljen i slediš Napoleonove savete: da navlačiš na gvozdenu šaku svilenkastu rukavicu. I ako kao nekadašnji vešt dvoraniin budeš naučio kako biti suptilan,

kako zavoditi, šarmirati, obmanjivati i diskretno zavaravati protivnika, naći ćeš se na vrhuncu moći. Bićeš u stanju da privoliš ljude svojoj volji, a da oni toga nisu ni svesni. I dokle god nisu svesni, neće te ni mrzeti, niti će moći da ti odole.

Uzmi ovu knjigu kao priručnik za umetnost okolišanja. Izuči ove zakone i moći ćeš da shvatiš moć i kako ona funkcioniše. Primeni ih i uspećeš u modernom svetu – bićeš primer uglednog čoveka, iako si u stvari savršeni manipulator.

ZAKON 1

NEMOJ NIKAD DA ZASENIŠ GOSPODARA

SUD

Neka tvoji nadređeni uvek osećaju da njihova superiornost nije ugrožena. Ne preteruj sa potrebom da im se dokazuješ, zato što možeš postići suprotnu stvar – da izazoveš strah i nesigurnost. Mnogo toga ćeš postići ako se tvoj gospodar uvek bude osećao izuzetnijim nego što zaista jeste.

KLJUČ MOĆI

Svi ljudi su nesigurni. Kada svetu pokažeš svoj talenat, potpuno je očekivano da ćeš izazvati zavist, mržnju i druge vrste nesigurnosti. Naravno da ne možeš stalno da brineš o nebitnim osećanjima drugih, ali ako su nadređeni u pitanju, stvar je drugačija. Kada se radi o borbi za moć, jedna od najgorih stvari koje možeš da uradiš je da zaseniš svog gospodara.

Zabluda je da se danas život razlikuje od vremena Luja XIV i Medičijevih. Ljudi na visokim položajima su kao kraljevi i kraljice: hoće da budu sigurni tu gde jesu i da pritom budu pametniji, šarmantniji i spretniji od drugih. Potpuno je pogrešna ideja (mada veoma uobičajena, izuzetno je opasna) da ćeš pokazivanjem svog talenta i darovitosti steći gospodarevu naklonost. On će se pretvarati možda da je očaran, ali će iskoristiti prvu priliku da te zameni nekim manje pametnim i sposobnim, zato što mu je takav manja pretnja.

Ovaj zakon podrazumeva dva pravila koja ne smeš gubiti iz vida. Prvo, može se dogoditi da gospodara zaseniš samim tim što se ponašaš prirodno. Postoje gospodari koji su nezamislivo nesigurni – njih ćeš zaseniti svojim prirodnim šarmom i otmenošću. Ako već ne možeš protiv svog šarma, onda takve monstrume eskiviraj ili nađi način da prikriješ svoje dobre osobine kada si u njihovoj blizini.

Drugo pravilo, nemoj da misliš da možeš da radiš šta god ti je volja samo zato što te gospodar voli. Čitave biblioteke knjiga mogu

se napisati o tome kako su miljenici dopali u nemilost gospodara, jer su svoj položaj uzimali zdravo za gotovo, zasenjujući ih.

Pa ipak, ukoliko su ti poznate zamke nepridržavanja ovog pravila, možeš ih obrnuti u svoju korist. Najpre, moraš mnogo da laskaš gospodaru, preuveličavajući njegove vrline. Direktno ulizivanje može biti donekle plodonosno, ali ima svoje mane: isuviše je direktno i očigledno i izgledaće loše pred ostalim dvoranima. Diskretno laskanje je mnogo bolje. Na primer, ako si pametniji od svog gospodara, pretvaraj se da je obrnuto: da je on pametniji. Budi naivan. Pravi se da ti je neophodna njegova stručna pomoć. Napravi poneku grešku, koja neće biti naročito ozbiljna, ali zbog koje ćeš moći da tražiš gospodarevu pomoć. Oni obožavaju takve slučajeve. Gospodar koji ne može da ti prenese deo svog dragocenog iskustva može te uzeti na zub.

Ukoliko su tvoje ideje kreativnije, pripiši ih njemu, javno. Ako nekome udeliš savet, stavi do znanja da je to samo slabašni eho saveta koji je gospodar jednom tebi dao.

Ako si prirodno društvenija i velikodušnija osoba, obrati pažnju da ga i time ne zaseniš pred ostalima. On uvek mora biti sunce oko kojeg se sve vrti, sunce koje isijava moć i svetlost, koje je uvek u centru pažnje.

U svim ovim situacijama ti nećeš izgledati kao slabić koji prikriva svoje prednosti, ukoliko te to sve vodi ka uspehu u sticanju moći. Ako dozvoliš drugima da te zasene, time ćeš pokazati da imaš kontrolu nad stvarima, a nećeš biti žrtva sopstvene nesigurnosti kao

što su oni. Ove lekcije će ti dobro doći jednog dana kada budeš hteo da se otarasiš svog potčinjenog položaja. Ako usoeš u tome da zbog tebe tvoj gospodar bude cenjeniji i bolji u očima drugih, smatraće te kao od boga poslatim, pa ćeš brzo dobiti unapređenje.

S i m b o l :

Zvezde na nebu. U jednom trenutku može postojati samo jedno sunce. Nikad nemoj pomračiti sjaj svom gospodaru ili sijati isto kao i on, nego utuli svoj sjaj i pokušaj da pojačaš njegov.

Izvor: Trudi se da ne zaseniš gospodara. Nadmoćnost je uvek odbojna, a nadmoćnost sluge nad vladaocem je ne samo glupa već i pogubna. To je lekcija koju možemo naučiti od zvezda na nebu – one su možda slične suncu i isto sijaju, ali nikada se ne prikazuju u njegovom društvu. (Baltasar Grasijan, 1601–1658)

ZAKON 2

NEMOJ NIKAD PREVIŠE DA VERUJEŠ PRIJATELJU, A NAUČI KAKO DA ISKORISTIŠ SVOG NEPRIJATELJA

SUD

Pazi se prijatelja – mnogo će te brže izdati, jer su podložniji zavisti. A i veća je verovatnoća da će se ponašati kao despoti i da će se iskvariti, ali ako uposliš nekog neprijatelja, biće ti odaniji, zato što će morati mnogo više da se dokazuju. U suštini, od prijatelja treba više da se pribojavaš nego od neprijatelja. Ako nemaš neprijatelje, napravi ih.

Jednom se desilo da kralju Hijeronu jedan neprijatelj u razgovoru reče da... ima neprijatan zadah. Malo potom, dobri kralj, posve zatečen, ovako je grdio svoju ženu: „Pa kako da mi ti nikada ne ukaza na ovaj problem?” A žena, prosta, čedna i bezazlena gospa, ovako mu reče: „Gospodaru, mislila sam da je svakom čoveku zadah takav.” Tako je, eto, očigledno da ćemo za naše mane, ogavne i telesne, i inače užasne ostalom svetu, pre saznati od neprijatelja nego od prijatelja i bližnjih.

PLUTARH,
OKO 46–120.

Kada ti zatreba pomoć, prirodno je da želiš da uposliš prijatelja. Svet je okrutno mesto, a prijatelji to ublažavaju. Pored toga, dobro poznaješ svoje prijatelje. Zašto bi onda bio zavisio od nekog stranca, kada ti je on tu?

Problem je u tome što često prijatelje ne poznaješ onoliko dobro koliko ti to misliš. Prijatelj može neretko da se složi sa tobom, samo da se ne biste svađali. Prijatelji skrivaju svoje negativne osobine, da ne bi jedan drugog uvredili. Smeju se šalama onog drugog više nego što je potrebno. Uzevši u obzir da iskrenost retko kada jača prijateljstvo, verovatno nikada nećeš ni saznati šta ti prijatelj misli. On će reći da se njemu mnogo sviđa tvoja poezija, da obožava tvoju muziku, da mu se sviđa tvoj stil oblačenja – možda će nekad zaista to misliti, ali najčešće nije takav slučaj.

Ako odlučiš da uposliš prijatelja, pre ili kasnije će ti otkriti sve što je do tada krio od tebe. Da sve bude čudnije, vaš odnos će se poremetiti upravo zbog tvog čina velikodušnosti. Evo zbog čega: ljudi su po prirodi skloni da veruju da su sami zaslužni za sve dobro što im se dogodilo u životu, a učinjena usluga guši – znači da si odabran samo zato što si im prijatelj, a ne zato što ti to zaslužuješ. U tom činu ima čak i malo neke uvredljive snishodljivosti.

Sledeći problem s prijateljima je što će te sprečiti u sticanju moći. Retko će se desiti da baš prijatelj može jedini da ti pruži najadekvatniju pomoć, a na kraju krajeva, u pos-

lu su znanje i veština mnogo bitniji od prijateljskih odnosa.

Svaka situacija na poslu zahteva distanciranje od ljudi. Tvoj zadatak je da ispunjavaš svoje obaveze, a ne da stičeš prijatelje. Prijateljska osećanja će samo zamagliti tu činjenicu (bez obzira na to da li su iskrena ili nisu). Ključ moći je dakle u sposobnosti da u datom trenutku osetiš od koga imaš najviše interesa.

Sa druge strane, neprijatelji su neotkriveni rudnik zlata koji moraš da naučiš kako da rabiš. Kada je 1807. Napoleonov ministar spoljnih poslova Taleran shvatio da njegov gospodar gura celu zemlju u propast i da je došlo vreme da se okrene protiv njega, bio je svestan toga koliko je opasno ići protiv cara. Trebao mu je saveznik, neko od poverenja – a kom prijatelju je u takvoj situaciji mogao da veruje? Zato je izabrao šefa tajne službe Fušea, svog smrtnog neprijatelja, koji je jednom čak organizovao i atentat na njega. Taleranu je bilo jasno da će ta netrpeljivost iz prošlosti sada doprineti pomirenju. Znao je da Fuše od njega neće imati nikakva očekivanja i da će se čak svesredno truditi da se dokaže kao dobar izbor, jer u takvim situacijama čovek pomera i brda i planine. Najzad, bilo mu je jasno da će se njihov odnos zasnivati na zajedničkom interesu i da neće biti ugrožen ličnim osećanjima. Ispostaviće se da je to savršen izbor. Iako zaverenicima nije pošlo za rukom da svrgnu cara sa vlasti, takav čudan savez zaintrigirao je mnoge, pa je opozicija počela zantno lakše da se ujedinjuje. Od tog trenutka Taleran i Fuše su imali odličnu saradnju. Stoga, kad god

*Čovek će pre vratiti
za uvredu nego
za dobročinstvo,
jer zahvalnost je
teret, a osveta je
zadovoljstvo.*

TACIT,
OKO 55–120.

postoji mogućnost, zakopaj ratne sekire i primi u svoju službu svog neprijatelja.

Njegovo prisustvo ne treba da te uznemirava i brine – bolje je imati nekoliko dobro poznatih protivnika kraj sebe, nego da ne znaš gde su tvoji pravi neprijatelji. Moćan čovek sukob dočekuje spreman i, kako bi poboljšao svoju poziciju, dobro zna kako da iskoristi i neprijatelje – toj odanoj vojsci na koju se možeš osloniti u smutnim vremenima.

Simbol: Ralje nezahvalnosti. Ukoliko znaš šta će se dogoditi kada staviš prste u lavlje čeljusti, to onda nećeš ni raditi. S prijateljima nećeš biti toliko oprezan i ukoliko ih uposliš, živog će te pojesti njihova nezahvalnost.

Izvor: Nauči kako da koristiš neprijatelje. Nauči kako da ne hvataš mač za oštricu, jer će te poseći, nego za dršku, jer ćeš tako moći da ga koristiš. Mudrac više koristi ima od neprijatelja, nego od ludog prijatelja. (Baltasar Grasijan, 1601–1658)

ZAKON 3

SAKRIJ SVOJE PRAVE NAMERE

SUD

Nemoj nikada ljudima da otkrivaš svoje prave namere, tako ćeš ih zauvek držati u neizvesnosti i neznanju. Ako ne znaju odakle ih napadaš, neće moći ni da se brane. Zavaraj tragove, napravi dimne zavese i, kada budu shvatili šta se dešava, već će biti kasno.

*Nikako nemoj
da dozvoliš da
te smatraju
prevarantom, iako
je danas nemoguće
živeti ako to nisi.
Neka tvoje najveće
lukavstvo bude
pokrivanje nečega
što bi drugima
izgledalo kao
lukavstvo.*

BALTASAR
GRASIJAN,
1601–1658.

KLJUČ MOĆI

Ljudi su prilično otvoreni, pa će često da kažu ono što im je na pameti, izbrbljaće svoje mišljenje i svoje stavove kad god im se za to ukaže prilika i stalno će pričati o svojim namerama i planovima. Tako se ponašaju iz više razloga. Najpre, potpuno je prirodno da čovek uvek ima potrebu da iznosi svoje planove i ideje. Mnogo je teško da se drži jezik za zubima i ništa ne otkriva. Zatim, ljudi veruju da će svojom iskrenošću i otvorenošću pridobiti naklonost drugih. Velika greška. Iskrenost je zapravo tupo oružje, koje će više raskrvariti, nego što će poseći. Veća je verovatnoća da ćeš iskrenošću uvrediti druge i mnogo je bolje da dobro razmisliš šta ćeš im reći, pa da ljudi čuju ono što žele, a ne grubu i ružnu istinu. I što je još važnije, ako si tako nekontrolisano otvoren, postaćeš veoma predvidljiv i prosečan, da ćeš teško izazivati strahopoštovanje, a moć ne dolazi bez izazivanja tog osećanja u ljudima.

Ako hoćeš moć, okani se iskrenosti i nauči da kriješ svoje prave namere. Ako ovladaš tom veštinom, uvek ćeš biti u prednosti nad ostalima. Osnova tog umeća je u jednoj opštoj činjenici u vezi sa ljudskom prirodom: uvek se instinktivno povodimo za izgledom stvari. To je i očekivano – ako bismo neprestano sumnjali u sve što vidimo i čujemo, to bi bilo veoma zamorno i zastrašujuće. Zato je veoma lako sakriti svoje prave ciljeve. Prosto, dovoljno je da ljudima mahneš ispred nosa nečime što navodno želiš i oni će biti ubeđeni da je to istina. Jedan od načina da to postigneš je da

neprestano pričaš o svojim namerama i ciljevima – samo ne o onim pravim. Tako ćeš jednim udarcem ubiti tri muve: prvo, izgledaćeš prijateljski nastrojen, otvoren i pun vere u ljude; drugo, sakrićeš svoje prave namere; i treće: navodićeš neprijatelje na pogrešan trag.

Lažna iskrenost je još jedno moćno oružje u toj igri diverzije. Ljudi često mešaju iskrenost i istinoljubivost. Ako zaista veruješ u to što govoriš, to će tvojim rečima dati pravu težinu. Na taj način je i Jago prevario i uništio Otelu: pored tako jakih emocija i prividno iskrene zabrinutosti zbog Dezdemoninog neverstva, kako je Otelo mogao da mu ne poveruje?

Ako misliš da su prevaranti živopisna kasta koja za zavodenje ljudi koristi samo komplikovane laži i zamršene priče, grdno se varaš. Najbolji prevaranti su oni koji imaju običnu, neupadljivu masku koja ne skreće previše pažnje na sebe. Oni znaju da su spektakularni potezi i velike reči veoma sumnjivi. Zato oni svoju žrtvu najpre uvuku u mrežu poznatog, svakodnevnog i bezopasnog.

Kada ljudima umrtviš pažnju nečim što im je poznato, neće moći da uvide prevaru koju im spremaš. Što je tvoja dimna zavesa gušća i sivlja, to će bolje prikriti tvoje istinske ciljeve.

Tvoje lice biće najbolja dimna zavesa. Samo napravi bezizražajni pogled iz kojeg ništa ne može da se pročita i neće biti važno kakav pakleni plan kriješ iza njega – niko ga nikad neće otkriti. To je sredstvo kojim su se služile mnoge istorijske ličnosti. Pričalo se da je Ruzvelta nemoguće „pročitati”, a baron

NEOPAŽEN
PREPLIVAJ OKEANA
USRED BELA DANA

Ovo znači stvoriti pojavu koja će naposljetku biti toliko prožeta uobičajenim i poznatim da će iza nje vešti strateg moći da manevriše neopažen – i to samo zato što je svako oko naviklo da vidi samo ono obično i svakodnevno.

PREUZETO IZ
*TRIDESET I ŠEST
STRATEGIJA,
CITIRANIH
U JAPANSKOJ
UMETNOSTI
RATOVANJA,
TOMASA KLIRIJA,
1991.*

Jakob Rotšild je svoje misli uvek krio ispod tupog, neodređenog pogleda.

Zapamti: potrebno je dosta vežbe i strpljenja da bi se prigušile jasne boje tvoje ličnosti i da bi se stavila maska neupadljivosti. I nemoj biti tužan što moraš da nosiš tako tupu masku – upravo ta tvoja zagonetnost privući će ljude i pomoći ti u sticanju moći.

S i m b o l :

Ovčija koža. Ovce ne otimaju, nisu prepredene, izuzetno su glupe i poslušne. Ako stavi na sebe ovčiju kožu, lisica će se bez problema ušetati u kokošinjac.

Izvor: Da li si nekad čuo da je neki sposoban kapetan obznanio neprijatelju svoje planove, pre nego što će napasti njegove položaje? Sakrij svoj pravi cilj i pritaji svoje napredovanje; ne otkrivaj sve svoje namere, sve dok drugi ne budu mogli da im se odupru, sve dok borba ne bude svršena. Oduzmi pobjedu i pre nego što objaviš rat. Jednom reči, oponašaj one ratnike čiji su planovi obznanjeni tek kada su zemlje već bile upustošene. (Ninon de Lanklo, 1623–1706)